

"וְאֵל מֹשֶׁה אָמַר: עֲלֵה אֶל ה' אֵתְּךָ וְאֶהְרֵן נָדָב וְאֶבִּיהוּא וְשִׁבְעִים מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם מֵרַחֵק: וְנִגַּשׁ מֹשֶׁה לְבִדּוֹ אֶל ה' וְהֵם לֹא יִגָּשׁוּ וְהָעָם לֹא יַעֲלוּ עִמּוֹ: וַיָּבֵא מֹשֶׁה וַיְסַפֵּר לָעָם אֵת כָּל דְּבָרֵי ה' וְאֵת כָּל הַמִּשְׁפָּטִים וַיַּעַן כָּל הָעָם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה" (שמות כ"ד)

הפרשה שלנו הינה המשך ישיר למעמד הר סיני. עתה, מלמד משה את העם את פרטי הדינים, ולא רק את הכללים. 'ואלה' עם ו' החיבור. "ואלה מוסיף על הראשונים. מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני" (רש"י בתחילת הפרשה). בסוף הפרשה מופיע מעמד נוסף, 'מעמד הברית', אשר פסוקיו הראשונים צוטטו בראש העמוד. חלק מן הפרשנים מבארים שזהו מעמד שקדם למעמד הר סיני (רש"י - ד' בסיוון), ויש האומרים שהוא התרחש מיד לאחר שמיעת עשרת הדיברות (רמב"ן - ז' סיוון). האם מתוך הבנת מהותו של הר סיני ומעמד זה- נוכל בעתיד לשנות את מצוות התורה?

ליל שבת

מִצְוַת פְּאֻלֵּי אֲזִלָּה

במעמד מיוחד זה, שנעשה למרגלות הר סיני, נלמדו רבות מ'הלכות בית המקדש'. כגון: דרגות הקדושה השונות בתוך המקדש (עד כאן משה, עד כאן אהרן ובניו, כאן הסנהדרין וכדומה), בניית המזבח לראשונה מול מקום השראת השכינה (ובהקבלה המזבח 'לפני ה' במקדש), הקרבת קרבנות ציבור וכדומה. באופן כללי, ניתן לומר שהקדושה שחלה באופן זמני על הר סיני, המשיכה לחול באופן קבוע בבית המקדש (להרחבה ניתן לעיין במחזור המקדש לשבועות, הרב ישראל אריאל, עמ' 71 ואילך).

אך דבר אחד יוצא דופן – העובדים על המזבח! בתורה נאמר שמי שזרק את הדם היו 'הנערים'. "וַיִּשְׁלַח אֶת נְעָרָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַה' פְּרִים". ומיהם הנערים?

"וְשָׂדֵר יֵת בּוֹכְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אַרְוֹם עַד הָיָא שַׁעְתָּא הוּוּת פּוֹלְחָנָא בְּבוֹכְרֵיָא דַּעַד כְּדוֹן לֹא אִיתַעְבִּיד מִשְׁכֵּן זַמְנָא וְעַד כְּדוֹן לֹא אִיתַיְהִיבַת כְּהוֹנְתָא לַאֲהָרֹן וְאַסִּיקוּ עֵלוּן וְנַכְסַת קוֹדֶשׁ קָדָם ה' תּוֹרִין" (תרגום יונתן שמות כ"ד, ה')

תרגום: ושלה את בכורי בני ישראל, שהרי עד עתה היתה העבודה בבכורות, שעד שלא נעשה המשכן הזמני וטרם ניתנה כהונה לאהרן, והעלו הם עולות ונסכי קדשים, לפני ה', ופרים.

כלומר, על פי רוב הפרשנים, העובדים היו הבכורות. שכן "עד ש'לא הוקם המשכן, היו הקמות מתרות, ועבודה בפכורות. מש'הוקם המשכן, נאסרו הקמות, ועבודה בפ'הנים" (משנה זכחים, י"ד, ד').

האם ניתן להסיק מכאן, שלעתיד לבוא תוחזר העבודה לבכורות, במקום הכהנים? תחילה נראה את דעת הרמב"ם בעניין שינוי מצוות התורה:

"דע כי אמרם תרי"ג מצות נאמרו לו למשה בסיני מורה על היות זה המספר הוא מספר המצות הנוהגות לדורות. כי מצות שאין נוהגות לדורות אין קשר להן בסיני הן שנאמרו בסיני או בזולתו. ואמנם כווננו באמרם בסיני לפי שעיקר התורה שנתנה היה בסיני והוא אמרו ית' עליה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך ... ומצוה שאינה נוהגת לדורות אינה לנו מורשה שאמנם יקרא ירושה מה שיתמיד לדורות" (ספר המצוות שורש שלישי)

על פי הרמב"ם, כל מצווה שניתנה בהר סיני, היא לדורות ואינה משתנה. מתוך כך, כיוון שכתוב בתורה שהעבודה במקדש היא על ידי הכהנים, כך יהיה לנצח נצחים (הערת אגב: מאותה סיבה, אנו למדים שמצוות בניין בית המקדש היא מצווה לדורות! שכן היא כלולה בתוך מניין תרי"ג מצוות, מצוות עשה כ').

אך אולי ניתן לחלק ולומר שעל פי השיטה שמעמד זה נעשה לפני מתן תורה – אזי באמת אין לשנות ממצוות התורה. אך אם נאמר שמעמד הברית התקיים לאחר מתן תורה, ובכל זאת עבדו הבכורות, אם כן התורה עצמה מלמדת אותנו שתתכן מציאות לאחר מתן תורה **שבכל זאת יעבדו הבכורות!**

סעודת שבת

כאם ניגן אשנא אה אהארה?

כיצד בכלל ניתן להעלות את האפשרות שהעבודה תהיה על ידי הבכורות? הרי זה שינוי ממה שנאמר בתורה! כפי שכבר ראינו בשיטת הרמב"ם:

"דבר ברור ומפורש בתורה שהיא מצוה עומדת לעולם ולעולמי עולמים אין לה לא שינוי ולא גרעון ולא תוספת ... הא למדת שכל דברי תורה מצווין אנו לעשותן עד עולם" (הלכות יסודי התורה פרק ט)

המהר"ל מתרץ שאלה אחרת, שאפשר שתתרוץ גם את השאלה שלנו. המהר"ל שואל: כיצד זה שאהרן ובניו עבדו למרגלות הר סיני, הרי טרם חטאו הבכורות בחטא העגל? (ואם תשימו לב למשנה שציטטנו לעיל, גם שם נאמר שלאחר בניין המשכן יעבדו הכהנים, זאת בלי קשר לחטא העגל!)

"שאף על גב שהיה אהרן ובניו כהנים, יכול להיות שגם הבכורות יעבדו, שיהיו במקום הלויים לאהרן לעזרה כדמוכח קרא. ואין להקשות למה אהרן ובניו כהנים, והבכורות יהיו נדחים מן העבודה ועדיין לא חטאו, שזה אין קשיא, שבשביל שעבדו שלא במשכן – יעבדו במשכן, שזהו קדושה יתירה, אבל לדחות אותם לגמרי – זה אינו. ... ומכל מקום כאשר אין אהרן עובד, היו הבכורות עובדים, כיון שעדיין לא חטאו."

על פי המהר"ל, ישנה אפשרות שהבכורות יעבדו בנוסף לכהנים. או כפי שהלויים מסייעים לכהנים או אפילו, לו לא היו חוטאים, ככוח נוסף בעבודת המקדש.

סעודה שלישית

ניגן אשנא אה אהארה!

בניגוד לשיטת הרמב"ם, שראינו עד עתה, נביא את שיטת ריה"ל בכוזרי, שעל בסיסה הרחיב הרב קוק. לפי שיטתם, אכן תתכן מציאות שבה ישתנו המצוות מכפי שהן כיום.

אך לפני שאתם קופצים, נקדים ונצטט מדברי הרב קוק:

"ידעתי אמנם, שהדעה הנישאה הזאת, תוכל להיות מפגע לקלי הדעת החפצים לדחוק את הקץ, ורודפים את העתיד הרחוק, בלא זמנו.

אלה הם שועלים המחבלים, שאף שהרגשתם היא הרגשה רוממה ונעלה, אבל רוחם אינו שקט. ראוי לכל איש ישר היודע את דבר העתיד ... לעשות ולקיים את כל המצוות שבתורה כפי שהורו חכמינו ז"ל."

הרב קוק מודע לכך שעצם המחשבה שיתכן לשנות ממצוות התורה היא סכנה גדולה. כלומר, לעת עתה, ודאי שחשוב לקיים את כל המצוות, כפי שניתנו בסיני. וכל מי שחושב שניתן לבטל מצווה כלשהי מן התורה, מקדים את הקץ. (כלומר, דווקא מי שרוצה לבטל את מצוות בניין בית המקדש עתה, הוא הדוחק הקץ, ומקדים את העתיד...).

אך כפי שנראה, כמובן שאין מדובר בהחלטות שרירותיות, מה או מי לבטל או לשנות, אלא בתנאים **מאוד** ספציפיים:

”אמר הכוזרי: ואיך יתכן לישוב כל זה עם אזהרת לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו?

”אמר החבר: לא נאמרה אזהרה זו כי אם להמון העם לבל יחדשו מצוות מדעתם, ולא יתחכמו לקבע אותן תורה לפי סברותיהם בלבד כמעשה הקראים. ולכן הזהירם הכתוב כי יקבלו רק מן הנביאים אשר יקומו אחרי משה ומן הכהנים ומן השופטים ...

זאת אפוא כוונתו לא תוסיפו על הדבר אשר צויתכם על ידי משה או על ידי נביא מקרבך מאחריך לפי התנאים אשר נקבעו לנבואה או לא תוסיפו על הדבר אשר הסכימו עליו הכהנים והשופטים מן המקום אשר יבחר ה' כי הללו מקבלים סיוע מן השכינה ובהיות מספרם רב מאד לא יתכן כי יסכימו ביניהם לדבר המתנגד לתורה וכן לא תתכן אצלם הטעות בהיות חכמתם ... מפאת כושרם הטבעי ... מאחר שרק מעט מאד נסתייעו בנבואה או בבת קול העומדת במקומה וכדומה ... לפי התנאים שהוזכרו. (כוזרי, מאמר שלישי, מ-מ"א)

על פי ריה"ל, אכן ניתן לשנות מן התורה ימין או שמאל. אך רק כאשר הסנהדרין יושבת במקומה בבית המקדש. הסיבה העיקרית לכך היא כיוון שאז הם 'מקבלים סיוע מן השכינה'.

לכך ניתן להוסיף את אשר אמרנו מקודם. למעשה כל קדושת הר סיני (הזמנית), יונקת מקדושת המקדש (הקבוע). אם כך, מצוות שינתנו במקדש, כוחן לכל הפחות כמצוות שניתנו בסיני. 'כי מציון תצא תורה' - תצא בלשון עתיד.

כך גם מביא הרב קוק:

”אף שלמסקנת הש"ס, אין כח בידם לעקור דבר מן התורה, מכל מקום, לסנהדרין הגדולה שבלשכת הגזית, כשתהיה על מכונה ... יש כח לעקור דבר מן התורה גם בקום ועשה. ואם יפסקו בית דין הגדול כוותיהו, ודאי הרשות בידם.”

אחת הדוגמאות שמביא הרב קוק, היא העבודה על ידי הבכורות. אם ידרשו חכמי הסנהדרין בלשכת הגזית במקדש את פסוקי התורה, ויבינו מכך שניתן לחדש את העבודה בבכורות, ולא בכהנים, הרשות בידם.

אך מתי זה יקרה, אין אנו יודעים:

”מובן הדבר שאי אפשר להגביל פרטי התקופות שיהיו מסורות רק לבית הדין במקום אשר יבחר ה'. וכל אשר יגזור בפירוש התורה והגבלתה, בין על פי טעמא דקרא, בין על פי שימצאו סמך מן התורה, כיוון שחוברה לזה דעת בית דין הגדול, הרי זה תורה שלמה.”

שבת שלום
מרדכי פרסוף